

Cynllun Gweithredu Cynefin: Arfordirol

Cyflwyniad

Cwmpas

Mae'r cynllun gweithredu cynefin (HAP) grŵp hwn yn cynnwys:

- Traethau uwchlaw'r draethlin, neu darddiadau dŵr uchel ble nad oes traethlin yn bodoli
- Morfa heli arfordirol
- Twyni Tywod Arfordirol
- Graean bras arfordirol â llystyfiant
- Clogwyni Morol (caled a meddal)
- Prysg Arfordirol (gan gynnwys rhedyn)
- Traethlin

Nid yw'r cynllun hwn yn cynnwys rhostir arfordirol, sy'n rhan o Gynllun Gweithredu ar gyfer Cynefin (HAP) Rhostir. Ar lethrau arfordirol, mae rhostir arfordirol a/neu iseldir yn dueddol o raddio i laswelltir arforol. Mae'r ddwy gymuned yn aml yn bodoli mewn mosäig dynamig o gymunedau planhigion gyda'u dosbarthiad wedi'i ddylanwadu gan ffactorau naturiol (math o bridd a dyfnder, agored i wynt a llwch halen, agwedd ayyb) a ffactorau anthropogenig (pori, torri, llosgi ayyb.). Mae mosäig rhostir / glaswelltir yn rhan o HAP Rhostir. Ble nad yw glaswelltir arforol yn ffurfio mosäig gyda rhostir, bydd y gymuned yn disgyn o fewn HAP Glaswelltir. Gallai llethrau arforol felly ddisgyn o fewn HAPau Rhostir, Arforol a Glaswelltir a dylid cyfeirio at bob un o'r tri chynllun ar gyfer llethrau arfordirol.

Mae'r draethlin yn amffinio graddau tua'r môr cynefinoedd arforol at ddibenion y cynllun hwn. Er bod llawer o'r deunydd ar y draethlin yn tarddu yn yr amgylchedd morol, ystyrir bod rhan fwyaf y rhywogaethau sy'n defnyddio'r adnodd hwn yn ddaearol, a dyna pam eu bod wedi'u cynnwys yn y cynllun hwn (er enghraifft chwilen y draethlin, *Nebria complinata*). Serch hynny, fe fydd croesi gyda'r HAP morol.

Er bod ardaloedd o forfa heli yn digwydd islaw'r draethlin, mae goruchafiaeth cymunedau planhigion daearol i bob pwrpas ar forfeydd heli (mae llawer o rywogaethau wedi'u cyfyngu yn eu dosbarthiad gan gystadleuaeth o rywogaethau eraill y tu hwnt i'r amodau sydd wedi'u boddi gan ddŵr hallt, yn hytrach na gofyniad ffisiolegol ar gyfer yr amodau hyn) ac mae defnydd ar arferion rheolaeth daearol (megis pori) yn cynnig rhesymwaith ar gyfer cynnwys y cynefinoedd hyn yn y cynllun hwn yn hytrach na'r HAP Morol.

Datganiad o Weledigaeth

Yn ystod y pum mlynedd nesaf bydd partneriaid yn cynnal a / neu gyfoethogi cyflwr a graddau cynefinoedd arfordirol yn Sir Benfro ac yn cydnabod cyfyngiadau posibl y tir i gefnogi'r cynefinoedd hyn. Cydnabyddir bod rhai o'r cynefinoedd hyn yn ddynamig ac yn amodol ar brosesau naturiol megis erydu neu groniant. Gallai newid fod yn anorfod ac mewn rhai achosion byddant yn ddymunol, hyd yn oed. Mae rhai bygythiadau i'r cynefinoedd hyn y tu hwnt i reolaeth aelodau Partneriaeth Bioamrywiaeth Sir Benfro sy'n cynhyrchu'r cynllun hwn (er enghraifft, lefel y môr yn codi neu newid yn yr hinsawdd). Yn yr achosion hyn, gallai'r pwyslais fod yn fwy ar ddarparu cyfleoedd ar gyfer addasu neu fudo cynefin, yn hytrach na chynnal ardaloedd cyfredol.

Dylid llywio rheolaeth ar ardal (ond nid ei chyfyngu) gan drefnau hanesyddol a gynhaliwyd ar y safle er mwyn uchafu ar y potensial bioamrywiaeth.

Disgrifiad o Gynefinoedd

Gyda'i gilydd, mae'r saith cynefin hyn yn ffurfio canran uchel o ymyl arfordirol nad yw wedi'i ddatblygu yn Sir Benfro. Mae'r Cynefinoedd hyn yn arddangos parthu cryf yn nosbarthiad cymunedau planhigion ac anifeiliaid sy'n adlewyrchu gradd o ddinoethiad i ffactorau megis llwch dŵr hallt, gwynt a sefydlogrwydd is-haen, ynghyd ag effaith trefnau rheoli megis pori neu losgi. Mae daeareg amrywiol Sir Benfro yn creu amrywiaeth o gymunedau sy'n gysylltiedig â chalchfaen a chreigiau asidig.

Mae'r term 'traethau' yn cynnwys ystod eang o leoliadau o eangderau tywodlyd ar lethr bach i draethau storm caregog serth a hyd yn oed meysydd clogfeini ar waelod clogwyni. Gan hynny gallai eu rheolaeth fod yn debyg i gynefinoedd twyni tywod, graean bras arfordirol â llystyfiant neu glogwyni, gan ddibynnu ar eu nodweddion. Gall traethau o bob math fod yn safleoedd bwrw neu fagu i Forloi Llwydion.

Mae clogwyn arforol yn cynnwys cymunedau holltau creigiau a chymunedau cennau yn y parth tasgu ar glogwyni caled a meddal.

Mae cymunedau prysg arforol yn aml yn datblygu ble y mae topograffeg yn atal pori (a fyddai'n cynhyrchu rhostir neu laswelltir) a bod llwch hallt a gwynt yn atal sefydlu coetir. Mae dosbarthiad a graddau cymunedau clogwyn a phrysg arforol gan hynny yn aml yn cael ei lywodraethu gan ffactorau naturiol megis erydiad, llwch dŵr hallt a dinoethiad i wynt, yn hytrach na rheolaeth benodol.

Gall cynefinoedd Twyni Tywod Arfordirol fod yn hynod symudol a'u cytrefu gan ychydig rywogaethau arloesol yn unig megis Moresg yn ardal y blaendwyn, ac mae twyni aeddfed a llaciau twyni yn cefnogi cymunedau amrywiol (gan gynnwys rhywogaethau megis Llysiau'r Afu Petalog [*Petalophyllum ralfsii*]) sy'n aml yn gyfoethog eu ffawna infertebrat, gan

Reviewed 13/05/2013

gynnwys rhywogaethau blaenoriaeth megis Cardwenynen lwydfrown (*Bombus humilis*).

Mae cynefinoedd morfa heli yn cael eu boddi yn rheolaidd gan ddŵr hallt ac yn gymunedau cynnal i blanhigion haloffytig megis y llyrllys *Salicornia pusilla* sy'n bwysig yn lleol. Mae Moryd Cleddau a Dyfrffordd Aberdaugleddau yn darparu safleoedd Cymreig allweddol i Ddyfrgwn.

Nid yw cynefinoedd Graean Bras Arfordirol â Llystyfiant yn helaeth yn Sir Benfro, serch hynny, mae enghraifft dda i'w chael yn Gann ger Dale.

Bygythiadau

Mae cynefinoedd dynamig megis Morfeydd Heli, Twyni Tywod a Graean Bras Arfordirol yn dibynnu ar gynnal lefelau o erydiad, croniant neu lif. Yn aml mae amddiffynfeydd arfordirol yn erbyn erydiad a llifogydd yn gweithredu i aflonyddu'r prosesau naturiol hyn, gan beryglu swyddogaeth yr ecosystemau hyn. Mae amddiffynfeydd môr hefyd yn cyfyngu ar fudo mewndirol y cynefinoedd hyn wrth i lefelau môr godi, gan eu cyfyngu i lain ochrol sy'n lleihau trwy'r amser (gwasgfa arfordirol). Darperir ymateb lefel strategol i bwysau ar y parth arfordirol o brosesau arfordirol, lefel y môr yn codi ac amllder cynyddol llifogydd arfordirol gan gyfres o Gynlluniau Rheoli Traethlin (SMP). Mae Sir Benfro yn disgyn o fewn ardaloedd SMP Bae Caerfyrddin a Bae Ceredigion.

Mae datblygiad tir amaethyddol yn aml yn diffinio graddau tua'r tir ar gymunedau pen clogwyn rhannol naturiol, gan eu gorfodi i fand cul ar hyd yr arfordir, gan ddwysau'r wasgfa arfordirol. Mae systemau twyni tywod yn amgylchedd a ffefrir ar gyfer datblygu cyrsiau Golff (e.e. Tyddewi a Threfdraeth).

Y llain arfordirol yw'r ardal sydd dan y pwysau mwyaf fel adnodd hamdden yn Sir Benfro. Mae difrod ffisegol oherwydd cerdded neu ddatblygiad ac aflonyddwch i fywyd gwyllt megis adar yn nythu a morloi o bryder cynyddol.

Cynlluniau a Pholisiau Cysylltiedig

Y cynlluniau / polisiau eraill sy'n effeithio'n uniongyrchol ar reolaeth y cynefinoedd hyn yn Sir Benfro yw:

- A Chough Conservation Strategy for Pembrokeshire. PCNPA, 1994.
- Gwarchod y Godiroedd 1999-2002. Adroddiad Prosiect. PCNPA, 2003.
- Cynlluniau Rheoli Ardaloedd Cadwraeth Arbennig:
<http://naturalresourceswales.gov.uk/our-work/policy-advice-guidance/designated-sites/?lang=en>
- Cynlluniau Rheoli SoDdGA: <http://naturalresourceswales.gov.uk/our-work/policy-advice-guidance/designated-sites/?lang=en>
- Cynllun Rheoli Traethlin Bae Caerfyrddin a Bae Ceredigion:
<http://www.southwalescoast.co.uk/> & <http://www.westofwalesmp.org/>

Reviewed 13/05/2013

- Cynllun Gweithredu ar gyfer Cynefin Glaswelltir:
<http://ukbars.defra.gov.uk/project/show/36376>
- Cynllun Gweithredu ar gyfer Cynefin Rhostir:
<http://ukbars.defra.gov.uk/project/show/36376>
- Cynllun Gweithredu ar gyfer Cynefin Morol:
<http://ukbars.defra.gov.uk/project/show/36376>

Rhywogaethau sy'n Gysylltiedig â Chynefinoedd Arfordirol yn Sir Benfro

Rhywogaethau Blaenoriaeth sy'n Gysylltiedig â'r Cynllun Gweithredu ar gyfer Cynefin Grŵp hwn				
Enw Rhywogaeth	Enw Cyffredin	Rhywogaeth Blaenoriaeth y DU	Rhestr S42 Rhywogaeth Blaenoriaeth Cymru	Rhywogaeth Blaenoriaeth o Bwysigrwydd Lleol
Mamaliaid				
<i>Lutra lutra</i>	Dyfrgi	✓	✓	
<i>Halichoerus grypus</i>	Morlo Llwyd			✓
Adar				
<i>Alauda arvensis</i> subsp. <i>Arvensis</i> / <i>scotica</i>	Ehedydd	✓	✓	
<i>Alco torda</i>	Llurs			✓
<i>Anthus petrosus</i>	Corhedydd y graig			✓
<i>Carduelis cannabina</i> subsp. <i>Autochthona</i> / <i>cannabina</i>	Llinos	✓	✓	
<i>Charadrius hiaticula</i>	Cwtiad torchog		✓	
<i>Falco peregrinus</i>	Hebog tramor			✓
<i>Falco tinnunculus</i>	Cudyll Coch		✓	
<i>Numenius arquata</i>	Gylfinir	✓	✓	
<i>Prunella modularis</i> subsp. <i>occidentalis</i>	Llwyd y Gwrych	✓	✓	
<i>Puffinus puffinus</i>	Aderyn drycin Manaw			✓
<i>Pyrrhocorax pyrrhocorax</i>	Brân goesgoch		✓	
<i>Rissa tridactyla</i>	Gwylan goesddu			✓
<i>Saxicola torquata</i>	Crec penddu'r eithin			✓
<i>Sula bassana</i>	Mulfran wen			✓
<i>Uria aalge</i>	Gwylog			✓

Reviewed 13/05/2013

<i>Vanellus vanellus</i>	Cornchwiglen	✓	✓	
Ymlusgiaid / Amffibiaid				
<i>Anguis fragilis</i>	Neidr ddefaid	✓	✓	
<i>Bufo bufo</i>	Llyffant dafadennog	✓	✓	
<i>Natrix natrix</i>	Neidr y gwair	✓	✓	
<i>Vipera berus</i>	Gwiber	✓	✓	
<i>Zootoca vivipara</i>	Madfall	✓	✓	
Infertebratau				
<i>Amphimallon ochraceus</i>	Chwilen Felen			✓
<i>Anania funebris</i>	Gwyfyn o deulu'r Pyrallidiau	✓	✓	
<i>Argynnis aglaja</i>	Brith gwyrdd			✓
<i>Atypus affinis</i>	Trapddor			✓
<i>Bembecia muscaeformis</i>	Cliradain archmain			✓
<i>Boloria selene</i>	Britheg berlog fach	✓	✓	
<i>Bombus humilis</i>	Cardwenynen lwydfrown	✓	✓	
<i>Bombus muscorum</i>	Cardwenynen y mwsogl	✓	✓	
<i>Bombus ruderarius</i>	Cardwenynen goesgoch	✓	✓	
<i>Bombus sylvarum</i>	Cardwenynen feinlais	✓	✓	
<i>Carabus monilis</i>	Chwilen y llawr	✓	✓	
<i>Cupido minimus</i>	Glöyn glas	✓	✓	
<i>Erynnis tages</i>	Gwibiwr llwyd	✓	✓	
<i>Eucera longicornis</i>	Gwenynen hirgron	✓	✓	
<i>Eurodryas aurinia</i>	Britheg y gors	✓	✓	
<i>Hadena luteago</i>	Gwyfyn Gludlys Mawr			✓
<i>Meloe proscarabaeus</i>	Chwilen-olew	✓	✓	
<i>Nebria complanata</i>	Chwilen y traethlin			✓
<i>Ochthebius poweri</i>	Chwilen ddŵr	✓	✓	
<i>Odontoscelis fuliginosa</i>	Tarianbryf			✓
<i>Pionosomus varius</i>	Gwir bryfyn			✓
<i>Ponentina subvirescens</i>	Malwoden werdd flewog			✓
<i>Pseudomogoplistes</i>	Criciedyn			✓

Reviewed 13/05/2013

<i>vicentae</i>	cennog			
<i>Pyrgus malvae</i>	Gwibiwr brith	✓	✓	
<i>Scotopteryx bipunctaria</i>	Brychan y Calch	✓	✓	
Planhigion Fasgwlaidd				
<i>Asparagus prostratus</i>	Asbaragws Gwyllt	✓	✓	
<i>Aster lynosiris</i>	Gold y môr			✓
<i>Centaurium scilloides</i>	Y ganrhi barhaol	✓	✓	
<i>Chamaemelum nobile</i>	Camri	✓	✓	
<i>Crambe maritima</i>	Bresych y môr			✓
<i>Cytisus scoparius ssp. maritimus</i>	Banadl gorweddol			✓
<i>Echium vulgare</i>	Glas y graean			✓
<i>Euphrasia anglica</i>	Effros Seisnig	✓	✓	
<i>Gentianella anglica</i>	Crwynllys cynnar	✓	✓	
<i>Gentianella campestris</i>	Crwynllys y maes	✓	✓	
<i>Gentianella uliginosa</i>	Crwynllys y twyni	✓	✓	
<i>Juniperus communis</i>	Merywen	✓	✓	
<i>Limonium binervosum</i>	Lafant-y-môr y creigiau			✓
<i>Limonium humile</i>	Lafany-y-môr blodau llac			✓
<i>Ononis reclinata</i>	Tagaradr bach			✓
<i>Orchis morio</i>	Tegeirian y waun			✓
<i>Orobanche hederæ</i>	Gorfanadl eiddew			✓
<i>Orobanche purpurea</i>	Gorfanadl glasgoch			✓
<i>Petalophyllum ralfsii</i>	Llysiâu'r afu petalog	✓		✓
<i>Rumex rupestris</i>	Tafolen y traeth	✓	✓	
<i>Salicornia pusilla</i>	Llyrllys			✓
<i>Salsola kali</i> subsp. kali	Hel-lys ysbigog	✓	✓	

Reviewed 13/05/2013

Planhigion Is				
<i>Cephaloziella calyculata</i>	Llyisiau'r afu edafeddog cyfan	✓	✓	
<i>Colema fragile</i>	Cen	✓	✓	
<i>Fulgensia fulgens</i>	Cen	✓	✓	
<i>Funaria pulchella</i>	Rheffynfwsogl hardd	✓		
<i>Heterodermia leucomelos</i>	Cen rhuban blewog	✓	✓	
<i>Petalophyllum ralfsii</i>	Llyisiau'r afu petalog	✓	✓	
<i>Ramalina polymorpha</i>	Ramalina polymorpha			✓
<i>Telochistes flavicans</i>	Cen Eurwallt	✓	✓	
<i>Tortula wilsonii</i>	Mwsog troellog Wilson	✓	✓	

Nodau'r Cynllun

Cyf	Nod	Dyddiad Cau	Sylwadau
CO1	Cynnal ecosystem sy'n gweithio trwy osgoi dadgysylltedd pellach yn y cynefinoedd sydd wedi'u cynnwys yn y cynllun hwn. Mae hyn yn cynnwys osgoi aflonyddwch i brosesau arfordirol naturiol sy'n helpu i gynnal y cynefinoedd hyn.	Adolygu Mai 2018	
CO2	Cynnal graddau a chyflwr cynefinoedd arfordirol trwy gefnogi ac annog prosesau arfordirol naturiol, rheoli'r pori, trefnau llosgi, clirio prysg a darparu isadeiledd fel sy'n briodol a ble y mae gallu tir yn caniatáu.	Adolygu Mai 2018	
CO3	Cyflawni cyflwr ffafriol ar gynefinoedd arfordirol trwy reoli rhywogaethau estron goresgynnol.	Adolygu Mai 2018	
CO4	Cyflawni cyflwr ffafriol ar gynefinoedd arfordirol trwy adnabod cyfleoedd ar gyfer mynd i'r afael â materion cyfoethogi maethol sy'n deillio o reoli tir fferm cyfagos ar lethrau arfordirol.	Adolygu Mai 2018	
CO5	Adfer cynefinoedd arfordirol ble y mae cyfleoedd priodol yn codi trwy waith clirio prysg priodol, ffensio, torri, llosgi a phori.	Adolygu Mai 2018	
CO6	Creu cynefin arfordirol os yw cyfleoedd priodol yn codi i wella cysylltedd neu swyddogaeth yr ecosystem.	Adolygu Mai 2018	
CO7	Monitro cynefinoedd arfordirol ble y mae'n bosibl, gan gynnwys effeithiau pwysau hamdden cynyddol ar gynefinoedd a rhywogaethau Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol.	Adolygu Mai 2018	

Camau Gweithredu

Cod	Gweithred	Rôl Arweiniol	Cynnydd / Gwybodaeth Ychwanegol
CO1.1	Codi ymwybyddiaeth a darparu hyfforddiant i ddarparwyr gweithgareddau awyr agored i sicrhau nad yw cynefinoedd sensitif yn cael eu haflonyddu trwy weithgareddau hamdden. Newid ymddygiad y cyhoedd.	PCF / POCG	
CO1.2	Annog pobl i beidio ag ymgymryd â hamdden amhriodol yn y twyni tywod / traethau / glannau graean bras / morfeydd heli.	PCF / POCG	
CO1.3	Annog polisïau ac arferion rheoli cwrs golff sy'n cefnogi bioamrywiaeth systemau twyni yn Ninbych-y-pysgod.	CCW	SSSI
CO2.1			
CO3.1			
CO4.1			
CO5.1			
CO6.1			
CO7.1	Gwerthuso ymarferoldeb monitro effeithiau pwysau hamdden ar gynefinoedd a rhywogaethau arfordirol (bwrdd gwaith / adolygu llenyddiaeth).	CCW	Trafododd AR gyda David Jones, PCF i weld beth sydd wedi'i wneud a beth sy'n bosibl. Potensial i gynhyrchu briff ar gyfer traethawd hir i fyfyrwr ôl-raddedig.
CO7.2	Rhwydwaith Cofnodi Ffyngau Sir Benfro i fonitro 3 lleoliad twyni tywod y flwyddyn a'r canlyniad yw adroddiad yn crynhoi rhywogaethau mycoleg o bryder cadwraeth a gofnodir ar y safleoedd (erbyn diwedd Mawrth y flwyddyn ar ôl cofnodi).	PFRN	